

Промислове планування щодо міжсекторних зв'язків японської економіки

	Первинний	Проміжний	Вторинний
Сектор	Мінерали Паливо	Чавун Сталь Нафтопродукти	Автомобілі Споживчі товари Пластики Фото – та кінообладнання
Об'єкти промислового планування	Транспорт Постачання Інфраструктура	Розвиток технологій Розширення мережі зовнішньоекономічних зв'язків Зниження витрат	Підтримка НДР Маркетингова інформація Тарифи

«залізму» конкуренцію в кожному із секторів економіки, досягаючи на цій основі значного послаблення паразитичних тенденцій та тінізації у механізмах її функціонування, і водночас, з іншого боку, забезпечує організований пакетний перехід, наприклад щодо секторів, що є «заходящими», разом зі зрушеннями в інших секторах, із зони стагнації і кризи на інший більш високий рівень економічного зростання. Важливим елементом японської моделі розвитку таким чином є «контрольована», або «регульована», зовнішня та внутрішня конкуренція – найважливіший фактор підвищення ефективності елітної структури економіки, мінімізації її тіньового потенціалу.

Висновки

Найважливішими стратегічно негативними факторами обмеження конкурентоспроможності національної економіки, що склалося за передреволюційні часи, є синергетично діючі зовнішні та внутрішні фактори, які обумовлюють триваючу кризу державного управління та існування її об'єктивної форми – тіньової економіки, особливої форми останньої – паразитарної елітної економіки.

Існування елітної економіки за межами впливу, регулювання та контролю державної влади, замість цього зрощення її з владою, виведення з-під контролю суспільства перетворює її на наймогутнішу частину сучасної тіньової діяльності – на основний двигун, каталізатор пригнічення конкурентно-ринкових засад розвитку, поширення тінізації економічного життя через перекладання фіскального тягаря на плечі ординарної економіки.

Деолігархізація економіки, зниження рівня паразитарності її елітного сектору виступає як потужний стратегічний фактор посилення національної конкурентоспроможності.

Великою проблемою для України, як відомо, є подолання її залежності у критичному імпорті енергоносіїв від обмежено-

го кола постачальників та детнізація діяльності енерготрейдерів як елітних структур сучасної економіки країни. З огляду на це великого значення для неї набуває досвід Японії у забезпеченні високого рівня економічної безпеки цієї сфери завдяки цілеспрямованій політиці промислового планування, що спрямована на деелітизацію тих сфер економіки, які потенційно мають сприятливі умови для отримання такого статусу за рахунок своєї тінізації, перетворення їх на паразитичний елемент всієї індустріальної структури.

Список використаних джерел

1. Предборський В.А. Інформаційний аспект тінізаційних процесів / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Наук.-дослід. економ. ін-ту Мін-ва економ. розвитку і торгівлі України. – К., 2012. – Вип. 3. – С. 19–22.
2. Предборський В.А. Теорія тіньової економіки в умовах трансформаційних процесів / В.А. Предборський. – К.: Задруга, 2014. – 400 с.
3. Потемкин А. Элитная экономика / А. Потемкин. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 360 с.
4. Предборський В.А. Кризові процеси сучасної елітної економіки / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Наук.-дослід. економ. ін-ту Мін-ва економіки України. – К., 2009. – Вип. 5. – С. 62–65.
5. Сігер Ч. Загальний стан та передумови розвитку фінансового ринку в Україні / Ч. Сігер, Х. Паттон. – К.: Financial Markets International, 2000. – 191 с.
6. Паламарчук Г. Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання / Паламарчук Г., Венгер Л. // Економіка України. – 2007. – № 10. – С. 38–45.
7. Єременко А. Україна – ЄБПР: хто кого годує? / А. Єременко // Дзеркало тижня. – 2008 (21 травн.).
8. Макмиллан Ч. Японская промышленная система / Ч. Макмиллан; под общ. ред. О. Виханского. – М.: Прогресс, 1988. – 400 с.

Я.М. КАШУБА,
д.е.н., голова Державної служби зайнятості (Центрального апарату)

Політика державної підтримки малого підприємництва

У статті розглядається роль малого підприємництва в економіці, досліджуються причини нестійкості розвитку та проблеми державної підтримки малих підприємств. Надається огляд основних законодавчих актів, які були розроблені і прийняті в Україні щодо державної підтримки розвитку малого підприємництва. Окреслено основні завдання щодо підвищення ефективності створеної системи державної підтримки малого підприємництва.

Ключові слова: мале підприємництво, державна підтримка, нестійкість розвитку малого бізнесу, закон, програмний метод.

Я.М. КАШУБА,
д.э.н., председатель Государственной службы занятости (Центрального аппарата)

Политика государственной поддержки малого предпринимательства

В статье рассматривается роль малого предпринимательства в экономике, исследуются причины неустойчивости развития и проблемы государственной поддержки малых предприятий. Приводится обзор основных законодательных актов, разработанных

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

и принятых в Украине по государственной поддержке развития малого предпринимательства. Определены основные задачи по повышению эффективности созданной системы государственной поддержки малого предпринимательства.

Ключевые слова: малое предпринимательство, государственная поддержка, неустойчивость развития малого бизнеса, закон, программный метод.

This article examines the role of small business in the economy, we investigate the causes of instability and problems of state support for small businesses. Provides an overview of the main pieces of legislation that have been developed and adopted in Ukraine on state support for small business. The basic task of improving the efficiency of the established system of state support of small business.

Keywords: small enterprise, state support, instability of development of small business, law, programming method.

Постановка проблеми. Важливість розвитку малого бізнесу зумовлюється тим, що за рахунок відкриття власної справи та самозайнятості знижується рівень безробіття у країні та одночасно збільшується рівень доходів населення, що, своєю чергою, призводить до зростання сукупного попиту та зростання обсягів виробництва. Малий бізнес допомагає державі розв'язувати економічні (створення конкурентного середовища, функціонування приватного капіталу, привабливість країни для іноземних інвестицій) та соціальні проблеми (підвищення рівня і якості життя домогосподарств, формування середнього класу та структур громадянського суспільства).

У зв'язку з цим залишається актуальним питання державної підтримки малого бізнесу в Україні. Заходи держави у цьому напрямі мають поєднувати як загальносистемне регулювання ринкового середовища (конкурентна, податкова, бюджетна, зовнішньоекономічна, митна та ін. політики), так і спеціальні заходи державного впливу щодо сприяння розвитку малого підприємництва.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблемі державної підтримки малого бізнесу досліджено в наукових працях видатних українських та іноземних економістів і науковців. Особливо помітний внесок зробили З.С. Варналії, С.Г. Дрига, А.С. Булатов, А.І. Амоша, А.О. Блинов, І.Н. Шапкін, В.В. Бувев, Л.В. Шуклов, Ф.С. Сайдуллаєв, Н.А. Джобава, Л.А. Сорокіна, В. Горфинкель, Б.М. Широков та ін. Однак на сьогодні залишається недостатньо вивченою ефективність державної підтримки малого бізнесу України з використанням програмного підходу, що вимагає подальших наукових досліджень.

Метою статті є дослідження проблем державної підтримки малих підприємств в Україні та опрацювання нових підходів у контексті антикризових заходів.

Виклад основного матеріалу. Малий бізнес виконує декілька функцій, з числа яких можна виділити найбільш суттєві.

По-перше, боротьба з безробіттям. Як свідчить світовий досвід, підтримка малого бізнесу є найбільш розум-

ною і ефективною формою боротьби з безробіттям. Вартість створення робочих місць у сфері малого підприємництва в півтора рази дешевше, ніж у будь-якій іншій. Тобто підприємці беруть участь у вирішенні державної проблеми забезпечення трудової зайнятості.

По-друге, підприємницьку діяльність можна розглядати як своєрідну форму самозайнятості.

По-третє, формування середнього класу – опори демократичного режиму. Як показує практика, приватне виробництво народжується з великими труднощами. За короткий час неможливо створити на підприємстві повноцінного власника, сформувати нову (ринкову психологію). А підтримка малого бізнесу – це і є найбільш ефективний засіб генерування приватної власності.

По-четверте, поживлення конкуренції. Конкурентоспроможність товарів і послуг є найважливішою умовою виходу підприємства на зовнішні ринки. Формування конкурентного середовища значною мірою залежить від умов, які створені для розвитку підприємництва і малого бізнесу. Поява на ринку достатньої кількості малих підприємств створює для розвитку економіки сприятливе конкурентне середовище. Мале підприємство здатне пристосуватися до змін споживчого попиту, швидше знаходять свою нішу в ринковому середовищі, можливі їх банкрутства не призводять до масових звільнень [1].

Незважаючи на те що політика підтримки малого підприємства проголошена однією з пріоритетних в Україні, суттєвих зрушень у збільшенні його внеску в зростання ВВП не відбулося. Масштаби розвитку підприємств малого бізнесу в Україні і в зарубіжних країнах показано в таблиці.

Розвиток підприємництва в Україні не відповідає запитам реальної економіки. У 2013 році загальна кількість суб'єктів малого і середнього підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення України становила 86 одиниць, що всього лиш на 4,8% більше, ніж у 2011 році. Протягом 2011–2013 ро-

Масштаби розвитку підприємств малого і середнього підприємництва в зарубіжних країнах і Україні в 2013 році

Країна	Кількість малих і середніх фірм		Чисельність зайнятих працівників, млн. осіб	Питома вага малих і середніх фірм, %	
	тис. од.	в розрахунку на 10 тис. жителів		у загальній чисельності зайнятих	у ВВП
Великобританія	2930	460	13,6	49	50–53
Німеччина	2290	370	18,5	46	50–54
Італія	3920	680	16,8	73	57–60
Франція	1980	350	15,2	54	55–62
Країни ЄС	15777	450	68	72	63–67
США	19300	740	70,2	54	50–52
Японія	6450	500	39,5	78	52–55
Україна (2013)	393	86	5,02	24,6	46 (мали – 11,8%)

Розраховано за [2, с. 57, 103].

ків основні показники діяльності малих і середніх підприємств показники суттєвих змін не зазнали.

На думку О. Шевцової, загрозами, які обумовлюють нестійкість розвитку малого підприємництва, є: «...обмеженість фінансових ресурсів, труднощі в придбанні виробничих площ, приміщень та обладнання; відсутність фінансових резервів та велика ймовірність банкрутства; надто вузьке коло постачальників, що може утворювати небажану залежність бізнесу; недостатній розвиток ринкової інфраструктури; локальність збутових та ресурсних ринків, висока вразливість щодо несприятливих економічних та позаекономічних чинників; нестабільність доходів підприємств та зайнятих на них осіб; неналежна соціальна захищеність працівників; висока питома вага особистісного чинника в управлінні та виробництві, що створює передумови для «тінізації» соціально-трудових відносин; недостатня методологічна забезпеченість (бухгалтерської діяльності, менеджменту, маркетингу тощо); недоступність кредитів та нерозвиненість системи гарантій і страхування; нестача кваліфікованих кадрів; відсутність розгалуженої мережі ринкових структур, які надають різноманітні послуги; зарегульованість відкриття бізнесу, його функціонування та закриття» [3, с. 198].

Незважаючи на зазначені перешкоди об'єктивного та суб'єктивного характеру, розвиток малого підприємництва є важливим фактором у модернізації економіки України. Мова йде зокрема, в подолання кризи, стимулювання внутрішнього попиту, відновлення темпів економічного зростання. Підприємство має потужний потенціал, оскільки охоплює всі сектори економіки та велику кількість населення. Але реалізація цього потенціалу залежить від стану регуляторної політики держави: стратегічної мети, методів впливу, засобів їх реалізації, а також від взаємодії внутрішніх процесів самоуправління та самоорганізації з ринковими стимулами.

Постійні зміни у політиці та законодавстві привносять нестабільність в економічне середовище, тим самим збільшуючи ризики ведення малого бізнесу та призводячи до банкрутства, особливо новостворених підприємств. Держава має звести до мінімуму поточні зміни у нормативно-правових актах. На відміну від великих підприємств, малий бізнес не має достатньо коштів, висококваліфікованих фахівців та часу на моніторинг розпорядчих актів, яких було прийнято в країні чимало.

В Україні підтримка малого підприємництва отримала статус державної політики, основні положення якої закладено у Концепції державної політики розвитку малого підприємництва в Україні [4], Концепції вдосконалення державного регулювання господарської діяльності [5]. Згідно з цими документами підприємство розвивається завдяки власним можливостям, а державна підтримка застосовується лише в пріоритетних сферах, які визначені урядом та ґрунтуються на економічній доцільності.

Відповідно до Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва» в редакції 2011 року [6] державна підтримка необхідна для: створення умов з метою позитивних структурних змін в економіці України; сприяння формуванню і розвитку малого підприємництва, становлення малого підприємства як провідної сили в подоланні негативних процесів в економіці та забезпечення сталого позитивного розвитку суспільства; підтримки вітчизняних виробників; формування умов

для забезпечення зайнятості населення України, запобігання безробіттю, створення нових робочих місць.

У 2013 році набув чинності Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [7]. На думку розробників закону, в процесі його реалізації очікується забезпечення належних умов розвитку малого підприємництва, що сприятиме просуванню продукції суб'єктів малого підприємництва на внутрішній та закордонні ринки, збільшенню кількості його суб'єктів, поліпшенню їх фінансового стану. В цьому законі докладно описано політику органів, що надають державну підтримку, суб'єкти розвитку, але не зазначено, яким чином буде здійснюватись оцінювання результатів його застосування і не встановлено якісні та кількісні орієнтири, що створює ризик невиконання близько 50% заходів національної реформи за напрямом «Дерегуляція, розвиток підприємництва та реформування надання адміністративних послуг» [8, с. 292–293].

Слід відмітити, що наслідком впровадження такої державної політики стали:

- посилення взаємодії з громадою. Державним комітетом з питань регуляторної політики та підприємництва було затверджено Концепцію взаємодії з громадськими організаціями підприємств та їхніми спілками, утворено оновлену Громадську колегію, яка нині налічує понад 60 членів та акредитованих при ній з числа найбільш авторитетних всеукраїнських громадських організацій підприємств та їхніх спілок. Удосконалюється робота громадських колегій при територіальних представництвах сьогodнішньої Державної регуляторної служби;

- початок формування нормативного поля у галузі підприємництва відповідно до країн ЄС та спрямованого на усунення адміністративних, фіскальних, регуляторних та інших перешкод, що стоять на заваді підприємницької діяльності.

Державна підтримка необхідна малому підприємству особливо в умовах кризи, оскільки дозволить активізувати його діяльність, забезпечити зайнятість населення та пом'якшить негативний вплив кризи на економіку України. І для підвищення ефективності створеної системи державної підтримки малого підприємництва необхідно вирішити ряд завдань:

- виробити фінансову стратегію по залученню вітчизняного і міжнародного банківського капіталу для забезпечення розвитку малого бізнесу в Україні;

- формувати систему лізингу як однієї з найбільш перспективних можливостей створення і розвитку виробничого базису малого і середнього підприємництва;

- сприяти розвитку зовнішньоекономічної активності суб'єктів малого підприємництва;

- здійснювати підготовку та перепідготовку кадрів для роботи в структурах малого бізнесу;

- створювати умови для успішного розвитку підприємницької діяльності шляхом формування сприятливої ринкової інфраструктури;

- розвивати інноваційну діяльність в підприємницьких структурах, сприяти освоєнню нових технологій і винаходів.

Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання в сфері розвитку малого підприємства слід здійснювати програмним методом. Першим кроком у розв'язанні існуючих проблем на основі використання програмного методу могло стати затвердження та виконан-

ня протягом 2014–2024 років загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва. 2013 році була затверджена Концепція такої програми, але в зв'язку з ускладненням політичної ситуації в країні, проект програми не був затверджений. Вищезазначена Концепція була розроблена Державною службою України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва з урахуванням практики реалізації напрямів та заходів підтримки, визначених Національною програмою сприяння розвитку малого підприємництва, а також у зв'язку з необхідністю врегулювання та вирішення проблем, що стримують розвиток підприємництва [9].

На даний час підприємництвом покладаються великі надії на реалізацію Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» № 191–VIII, який був прийнятий Верховною Радою України 12.02.2015. Головною метою цього закону є дерегуляція господарської діяльності, приведення законодавства в окремих сферах у відповідність до правового поля ЄС. Цим законом спрощується процедура започаткування та ведення господарської діяльності, скорочуються дозвільні і погоджувальні процедури, зменшується вплив державних органів на діяльність суб'єктів господарювання, підвищується рівень захисту прав інвесторів, удосконалюється механізм фінансування діяльності органів Державної реєстраційної служби. Закон стосується інтересів центральних та місцевих органів виконавчої влади, які є органами ліцензування, та може позитивно вплинути на розвиток регіонів, знизить ризики вчинення корупційних правопорушень, позитивно вплине на ринок праці, оскільки закон спрямований на розширення свободи підприємницької діяльності. Реалізація закону забезпечить адаптацію законодавства України, що регулює здійснення адміністративних процедур (надання адміністративних послуг), пов'язаних з одержанням суб'єктами господарювання прав на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності, до законодавства Європейського Союзу, а також базового законодавства України, що регулює відносини у сфері дозвільної системи [10].

Висновки

Отже, вважаємо, що малий бізнес поки що не є повноцінним провідником ринкових інновацій та рушієм економічного зростання і йому необхідна активна державна підтримка, особливо в тих сферах діяльності, які спрямовані на вирі-

шення важливих проблем у подоланні кризових явищ: використання інтелектуального потенціалу шляхом розвитку венчурного бізнесу, інноваційного підприємництва; імпорто-заміщення шляхом створення власних підприємств; випуск експортноорієнтованої продукції.

Важливе значення має спрямування зусиль підприємців у ті виробництва, де вони спроможні ефективно вирішити енергетичну та інші сировинні проблеми, проблему захисту навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел

1. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні: навч. посіб. / кол. авт.; за заг. ред. В.А. Ребкала, В.В. Тертички. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 232 с.
2. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва. Статистичний збірник за 2013 рік. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Шевцова О.Й. Особливості кредитування малого та середнього бізнесу / О.Й. Шевцова, О.С. Шкут // Вісник ДНУ. Економіка. – 2008. – Вип. 2. – № 10/1. – С. 196–213 (257).
4. Концепція державної політики розвитку малого підприємництва в Україні (Постанова КМУ від 03.04.96)[Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/404-96-%D0%BF>
5. Концепція вдосконалення державного регулювання господарської діяльності (Указ Президента України від 03.09.2007) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/816/2007>.
6. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» в ред. № 4014–VI (4014–17) від 04.11.2011 [Текст] // ВВР. – 2012. – № 24. – С. 24.
7. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [Текст] // ВВР. – 2013. – № 3. – Ст. 23.
8. Кашуба Я.М. Розвиток підприємництва в Україні: стратегія та механізми / Я.М. Кашуба. – Л.: Априорі, 2013. – 398 с.
9. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80>.
10. Президент затвердив зміни до законів щодо спрощення умов ведення бізнесу. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/32598.html>

УДК 336.02: 336.71 (477)

А.А. КАПЕЛЮШ,

доцент кафедри фінансів, Національний університет державної податкової служби України

Теоретичні аспекти фінансової стабілізації та її особливості в Україні

У статті досліджені теоретичні засади фінансової стабілізації. Запропоновано теоретичну модель фінансової стабілізації на основі врахування етапів її перебігу та визначення переліку індикаторів. За результатами аналізу динаміки індикаторів дана якісна та кількісна характеристика перебігу фінансової стабілізації в Україні.

Ключові слова: фінансова стабілізація, індикатори стабілізації, фінансова стабільність, фіскальна політика, монетарна політика.

А.А. КАПЕЛЮШ,

доцент кафедри фінансов, Національний університет государственной налоговой службы Украины

Теоретические аспекты финансовой стабилизации и ее особенности в Украине

В статье исследованы теоретические основы финансовой стабилизации. Предложена теоретическая модель финан-